

Pînea albă

— Băete, plata!

Vecinul meu bătu nervos în masă cu o piesă de cinci lei; dar în zingănitul taciturilor, în larma mesenilor, în strigătele cari se încrucișau dela un capăt al sălii la celalt capăt, nu era chip să mai pui mina pe chelnerii grăbiți, asudați, zăpăciți.

Unul trecu pe lângă noi cu pași de struț, cu farfuri înșirate pe braț până la git.

— Iordane! plata, că plec.

— 'ndatăăă...

Iordan dispăru în fumul de țigări, pe cînd vecinul meu, adresîndu-se tovarășului său de masă, un tînăr oacheș, spilcuit, cu mișcări sacadate parcă l'ar fi strîns hainele la încheeturi:

— Hotărit, nu mai e posibil să îi bine servit nicăiri, în Bucureștiul ăsta infect.

Se uită la ceas.

— Am întîrziat cu trei sferturi de oră.

— Te-o mai fi așteptînd?

— O, de asta sint sigur. Nu-ți inchipuești cum mă iubește biata fată. Alaltăeri m'a așteptat în ploae vre-o două ceasuri. Margareta mă oprise la masă, bărbatu-său era dus în provincie și cînd mă întorceam spre casă, fără grabă, cu țigara în colțul gurii, am găsit-o în stradă, learcă de ploae, cu ochii plini de muștrări. Dar pricepi și tu dacă din brațele Margaretei mai poți avea chef de dragoste. I-am îndrugat citeva minciuni, afaceri, un unchiu de pe la Severin de pe undeva, și-am scăpat numai cu sărutări.

— Tu, să te mulțumești cu atît!...

— Nu mai spune dragă, am început să mă fac cuminte.

Șiși răsuci o musteață rară sub doi ochi de-o albastrime spălăcită, naivă sau proastă.

Dar atunci își aduse iar aminte, trînti piesa de cinci lei în masă și strigă nerăbdător:

— Plata, băete!

Înșfîșit un chelner veni, luă socoteala și dădu restul.

Prietenii își strinseră minele.

— La revedere, pe mîni.

— La revedere... dar apropo, dacă vezi pe Aglaia să nu-i spui că am prinzit împreună. Mă crede la băi...

— Ce!... ai rupt-o cu dinsa?

— Nu încă... da știi cum is femeile, până să te dezbari de ele, te trec toate nădușile.

— Craiule!

Celălalt, zimbînd mulțumit, îi făcu un semn vag cu mina la gură: „tăcere“.

Abia plecat, un alt tinăr, dela o masă vecină, se sculă și luă locul celui dus.

— Ce mai nou, Iorgule?

— Nimic, *caro mio*, doar că am luat leafa pe luna viitoare....

— Asta'i poveste veche!... Cu cine erai la masă?

— Zi'i un pirlit oare-care și'i destul. M'a pisat ca totdeauna cu femeile lui. Dar tu cu cine ești?

— Zi-le mai mulți pirliti, cari fac politică. Învirtim un poker, după masă, la Nae. Vii și tu?

— Sint de-ai noștri?

— Desigur. Numai de-ar mintui odată cu politica lor.

Într'adevăr, dela colțul acela al sălii, o discuție furtunoasă se ridica și copleșea larma obișnuită a birtului.

— Te'nșeli domnule, îi-o spun eu că mergem spre pieire. Un partid care nu'și îngrijește partizanii, e pentru mine un partid mort. Unde's făgăduelile din opoziție, cîți au pus în slujbe, oamenii aștia înșelați crezi d-ta că s' nebuni să mai lupte pentru noi? Nu vorbesc de mine, slava Domnului, am cu ce trăi; dar sint ceilalți, grosul partidului, cei cari au alergat prin mahalale, cari au aplaudat la intruniri, singurii, domnule, cari au muncit și sătui și flămînzi, și pe vreme bună și pe vreme rea. Cu aceștia ce facem? Să nu le dăm nimic?... e ușor. Dar să se gîndească bine guvernul că va mai da ochii cu dinșii, că va mai avea nevoie de votul lor, și-atunci să nu ne spună că nu l'am prevestit. Eu fac politică, domnule, de 18 ani. Și-ascultă-mă pe mine, cu aștia se cîștigă alegerile, nu cu proiecte de legi, nu cu programe, nu cu gogorițe.

— Bine, știu, ai și d-ta dreptate, dar ce să facă și guvernul, cum să-i împace pe toți, nu's zece, două zeci, o sută; sint zece mii...

— Să'i dea afară pe toți cei din opoziție. Nici unul să nu rămie. Să nu ne mai ridă în nas, ca acum, în biurourile ministerelor. Să'ți spun numai un caz, domnule. Umblu de două luni să fac controlor la băncile populare pe un nepot al meu. Din ziua intăi am avut făgăduela ministrului. Și de-atunci am bătut pela toate ministerele, m'au trimes unul dela altul, m'au tot purtat cu vorba, până cînd astăzi, exasperat, după ce i-am strins cu ușa, știi ce mi-au răspuns d-le? Ți-o dau într'o mie! N'o să ghi-cești! Mi-au răspuns dulceag că țin să n'amestece politica la băncile populare!! Parcă ce sintem noi, copii, să ne ungă ochii cu

tirade de astea? Nu fac politică? Ba or fi muncind acolo, așa, numai de dragul țăranilor. Că de țărani le arde lor inima; nu'mi cunosc eu oamenii!... Dar le-am spus-o și eu pe deantregul, m'am răsuflat incaltea: așa ne trebuie, bine ne faceți, și cine o mai face ca noi, ca noi să pățească.

Un domn scurt, gros, cu lanț de aur greu peste rotunzimea pieptului, sosit atunci, exclamă lângă mine:

— Coane Costache!... la București pe căldurile astea?

Domnul dela masa de-alături, nalt, bine făcut, pușin cărunt pe la temple, îmbrăcat aproape cu eleganță, se sculă cu o amabilitate exagerată:

— A, ce plăcere neașteptată să ne întâlnim aici!...

Pe cind îi oferea un scaun, se întrebau de sănătate, de familie, de recolta moșiilor. Toate mergeau strună. Ceea ce mergea mai prost era politica locală. Certuri, dezbinări, povestea veche a luptelor și intrigilor pentru șefie.

— Și ceea ce e mai grav, e că guvernul nu ne dă nici un sprijin. Săptămîna asta e a doua oară că viu în București. Le-am spus-o eri lămurit în consiliu: ori ne satisfac cererile, ori almințeri nu mai răspundem de rezultatul alegerilor comunale. Și ce le pretindem boerule? nimica toată. Două-trei schimbări în magistratură, premenirea poliției și permutarea unui învățător. Cunoști pe X, procurorul. Face pe cînsîtul, lucrează cu ușile închise, și zilele trecute a dat rechizitor de urmărire pentru omor contra celui mai devotat om de încredere al meu. Opoziția jubilează. Dar dacă d-lor cred că politica se face zvirlind în închisori pe toți cei cari muncesc pentru partid, n'au decit s'o facă și pe asta, eu mă spal pe mini.

Domnul sosit de curind, își încreșă fruntea:

— Da, am auzit și eu ceva de afacerea asta. Mi se pare că un Evreu ar fi fost omorul...

— Nimica toată, boerule, nimica toată; un pirlit de Jidan, beat, rachitic, făcea zgomot în stradă. Comisarul i-a tras o palmă. Și Jidanul n'a găsit altceva mai bun de făcut decit să moară, tocmai acum, în ajunul alegerilor. L'am certat eu pe Alecu îndestul, l'am amenințat, dar iarăși nu pot consimți să-l bage în pușcărie. Vor să'l bage cu ori ce preț? Eu le-am spus-o: nu dau afară pe procuror, perdem patruzeci de voturi ca o para. Mi-am făcut datoria, d-lor n'au decit să aleagă.

Și'i vorbea mai departe, aproape șoptind, infuriat, amărit, revoltat. De membrul de ședință care, într'un proces de revindicare al lui cu niște țărani, se dăduse de partea țăranilor; de primarul comunii depe moșie, care se lasă moale cu executarea tocmelelor agricole, de învățător care agită printre săteni să ia ei cu arendă moșia Statului.

— Dacă mergem așa, să lăsăm pe toți desculții să'si facă mendrele, cum vor crede de cuviință, te întreb pe d-ta, unde o să ajungem? Azi rivnesc la moșiile noastre, mine or să ne dea nouă la cap. Dar miniștrii dorm, ori se ceartă între dinșii. Pri-

mejdia bate la ușă, și d-lor nu vor s'o audă. Aș vrea să fiu profet minciunos, însă mi-e teamă că zile răle așteaptă țara asta.

Boerul scurt și gros goli un pahar, se uită în dreapta și în stînga, și punindu'și coatele pe masă, se aplecă la urechea domnului cu aer distins :

— Eu v'am spus-o : nu merge cucoane cu libertățile, cu socialismul. După revoltele din 88 le-ați dat pămînturi, le-ați deschis poftete. Ia să se fi impușcat atunci cîteva sute de derbedei mai mult,—n'am mai avea azi o chestie țărănească ! Cînd v'am vorbit în cameră, nu m'ați ascultat. D-tră v'ați așternut,—să vă vedem cum o să dormiți...

Domnul cu aer distins, ridică brațele în văzduh, cu desnădejde.

Un maior ciocănea cu cuțitul în farfurie :

— Imbecilule, am spus o porție de stuguri, de azi dimineață.

— Vineeee...

Chelnerul pieri și maiorul urmă convorbirea intreruptă :

— Înaintări is astea, dreptate e asta, hal de armată ! Muncești de cu ziuă și până seara, îți scuipi sufletul cu toți stropșii, cu chiu cu vai ajungi la vechime, și atunci, cu mîna la chipiu, smirna, te uiți cum alții îți iau înaintea. Unul e rudă cu ministrul, altul cu nu știu care deputat și în jurul ministrului e un stat major de căpătuiți și de infumurați cari tae și spinzură cum le vine la socoteală. Noi ne supunem, răbdăm în tăcere, dar încet, încet și sigur, se seamănă în rîndurile oștirii dezbinarea, invidia, dezgustul. Astăzi nu se simte nimic ; să nu dea Dumnezeu însă un război și vom vedea atunci cum pot să-și apere țara cei cari au fost nedreptățiți, și cum știu s'o apere generalii cari își perd capul și la manevre.

Intră apoi în amănunte : cutare colonel, care nu comandase în viața lui o companie, strecurat cine știe cum în misiuni, prin biurourile ministerului, pe la palat, și care fusese de-odată înaintat general de brigadă. La manevrele regale își aruncase brigada întreagă, pe flanc, în focurile artileriei vrăjmașe. Și altele : generali înaintați prin protecție, dușmănindu-se între dinșii, desfăcînd ce făcuseră ceilalți, trecîndu'și nopțile la cărți și zilele la moșii. O slujbă rutinară, biurocratică. Armata țării lăsată pe minele nevolnicilor, fără muniții, fără instrucție, fără disciplină. Pe cînd cei buni, cei destoinici, rămași în umbră, striviți în imbrin-ceala după trese și după lefuri mari.

Vorbea acum amar, inveninat de ură neputincioasă :

— Pe mine m'au sărit de două ori. Liberalii fără motiv, conservatorii pentrucă am un frate care face politică liberală. Nu'i nimic. Mîni, poimîni, o să ies la pensie ; și-un singur gînd mă mai ține în viață : să fac politică, să lovesc în dreapta și'n stînga, să mă răzbun cu-aceiași armă cu care m'au lovit ei pe mine.

Un cetățan fără musteți, cu privirea provocătoare, probabil un student, strigă în stînga mea :

— Pine ! băete....

Cu impetuoza guralivă a tinereții, povestea unor prieteni, strinși roată împrejurul lui, cum se trec examenele la facultate, cite scrisori împărțise în ajunul licenței, cit luptase pentru guvern la întrunirile studențești.

— Măi, le-am ținut un discurs la Dacia, de m'au purtat băeții pe brațe, ca în triumf. Când le-am strigat: „Voi, creerul acestui popor, urmașii Romei, ai lui Mihai și-ai lui Ștefan cel mare, vă veți lăsa ademeniți de clevețiile opoziției“.... a fost un adevărat delir în sală, nu altăceva. Păcat că n'ați fost și voi. Sara m'a poftit șeful la masă, m'a strins în brațe și mi-a spus că viitorul e al meu.

Unul îl întrebă:

— Și-acum ce ai de gând să faci?

— Nu știu încă, deocamdată îmi fac socotelile. Șeful ar vrea să rămân aici, în București. Vor să mă numească șef de biuro la finanțe. Cred, mai curînd, c'o să'mi aleg o provincie. Să vă spun drept; Capitala nu prea îmi suride, sint prea mulți, răzbați cu greu. În provincie e altceva. Oameni puțini; ca magistrat ești deodată în rîndul întâi. Substituit în Ploești, în Craiova, într'un centru comercial oare-care.

Zimbea sub umbra vagă a musteților:

— Știți, oameni chiaburi, vre-un negustor eșit din afaceri, cu o singură fată, proastă, pretențioasă, și zestre, citeva sute de mii de lei. Mă cunoașteți, aș ști să mă învîrt.

Se răsturna pe speteaza scaunului, făcea rotocoale de fum și haz de prostia omenească.

— Vizite la colegiul întâi și-al doilea, gogoși patriotice, interes nevoilor locale, ploconeli celor puternici, dispreț aristocratic celor mici, victimă în opoziție și deputat guvernamental.

Dar un preot, care de citva timp umbla aiurit printre mese, întrebînd ceva pe toți chelnerii, deodată dădu cu ochii de dinșii și veni glonț înspre noi, cu minecele antereului filfiind în aer:

— Costică !...

Costică, studentul cu discursul de la Dacia, se sculă într'un avînt de dragoste, potolît într'o clipă. Cu ochii în lături, se supuse resemnat îmbrățișărilor bătrînului preot. Îi șopti în barbă:

— Ce cați în București?

— De azi dimineață alerg după tine. Pe-acasă, pe la școala voastră, pe unde nu te-am căutat!

Îi vorbea răpede, întinerit, cu ochii umezi de fericire negrăită. Îl găsea mai slab, se plîngea că le scriea rar și, cu un zimbet bun, numai cînd avea nevoie de parale. Că pinea fusese proastă, viile așa și-așa, oamenii tot mai dîrji și mai răi. Preo-teasa muncise trei zile la bucătărie să'i pregătească merinde și soră-sa îl dorea din inimă.

Prietenii ceilalți tăceau, ca înghețați. Unul, mai înțepat într'un guler de-o șchioapă, se sculă, inclină pușin capul în fața bătrînului și întinse mîna, prietenului, cu răceală.

— Cînd ne vedem, George?

— Nu știi sigur.... zilele astea foarte ocupat.... poate duminică, la curse....

Dar preotul n'avea ochi de cit pentru fecioru-său.

— Ce mare te-ai făcut, și ce frumos !..

Ceilalți, unul cite unul, cereau socoteala, plăteau, plecau tăcuți, zimbînd ironic.

Un gînd posomorit umbrea fruntea îngustă a feciorului de preot.

Cînd rămaseră ei singuri la masă, îl întrebă :

— Nu iai nimic, tată.

— Ba aș lua ceva, că n'am mîncat de azi dimineată, — privi însă în jur, la bogăția oglinzilor aurite, la lumina imbelșugată a globurilor electrice, la bogăția mesenilor și adăogă :

— Da o fi scump tare aici.

Atunci feciorul preotului, băgînd de seamă că'l observ, răspunse cu nepăsare :

— Nu face nimic, plătesc eu.

Însă preotul avea mișcări comune, sorbea zgomotos din ciorbă, se slujea mai mult cu mina de cit cu furculița, și se ștergea pe barbă cu colțul țefei de masă. Feciorul lui, tot mai stingherit, vorbea puțin, răspundea vag, privea aiurea, parcă ar fi fost la masă cu un străin.

Un tinăr trecu pe lângă dinșii, îl salută și el se sculă, îi vorbi îndelung. Glumeau nu știu de ce, rizînd și preotul uitase friptura, privindu'l cu admirație.

— Ce multă lume cunoști tu aici ! De aceea nu te înduri să vii pe la noi. În sat, cînd ne stringem toți frunțașii la un loc, ne umbrește bine pe toți cîreșul din poarta bisericii. Anul ăsta să'l fi văzut, se incovoea de rod. Preoteasa și Măndica nici nu m'au lăsat să gust dintr'însul ; te-așteptau să vii și le păstrau pentru tine. Cînd au văzut că trece și sint Petru, le-au pus la uscat pe casă. Ți-am adus o buccăa întregă.

Îi spunea de toate : de juncanul care murise în postul mare, de sărbătorile Paștelui cu lumea de pe lume, de fata lui Gavrilă Pislarul care se măritase în primăvară. Cînd i-a pomenit numele fetei, ochii preotului zimbeau cu dragoste iertătoare, așteptînd o lumină de veselie pe fața feciorului. Dar feciorul sta nemișcat, tăcut, cu-aceiași brazdă posomorită de-a curmezișul frunții.

— Tu nu ești în toate apele tale ; la ce te gîndești tată ?

El răspunse cu nepăsare, printre dinți :

— Că viața e grea și că printre sorții de nereușită trebuie să socotești și cu dragostea părinților....

Un domn de la masa de alături strigă :

— Pîne, băete, ți-am spus de-un ceas !..

Domnul era mic, slab, aproape chel și cu mustețile pe oală.

Lăsă ziarul din mîni și se adresă tovarășului de masă :

— S'a adjudecat asupra lui Blum.

— Nu se poate !

— Citește.

Îi arată cele două rinduri cu știrea imposibilă :

— Vezi, ți-am spus-o eu ; ne-am străgănit degeaba.

— Bine, dar asta nu se poate, o fi o greșală, ar fi ceva nemai pomenit, furt ziua 'n amiază mare.

— Nimica toată ! De zece ani de cînd sînt sivicultor am văzut multe.

— Dar răzeșii or să se revolte, or să puie foc pădurilor.

— Fii fără grijă. Lor li-e tot una, ori d-ta, ori Blum ; ei n'aveau nimic de ciștigat.

— Nu'i așa ! Eu le făgăduisem oarecari înlesniri. Le-aș fi dat voe să'și coboare lemnele pe apă, le-aș fi plătit mai bine la chereștea, Blum o să'i exploateze fără milă.

— Ce să'i faci ? Prefectul e bine văzut la centru și nu ne putem pune împotriva lui. Era avocatul lui Blum și a luat în afacerea asta cel puțin 40 de mii de lei.

— Și mie îmi făgăduise ministrul, personal. O să'l întreb hotărit cum rămînc cu cuvîntul dat. Vrea să'și bată joc de mine, — am și eu ac de cojoc. O să'i pregătesc o interpelare la toamnă să nu mai știe pe unde să scoată cămașa. Dar până atunci trebuie agitat, trebuiesc ațîțați răzeșii. Să le arătăm pericolul evreesc, primejdia despăduririlor fără socoteală. D-ta, personal, ești interesat în cauză. Nu poți privi nepăsător cum se taie pădurile noastre bătrînești. Un Român, calea valea ; dar sindicatele astea iudevești, cari acapareză totul, cari trec ca lăcustele... ei, dragul meu, nu mai e vorba de-o afacere bănească, ci de-o chestie națională.

Strigă exasperat :

— Pine băete, că n'o să mințic cu apă !

— Iordaaane.... piine la domnul !

În larma birtului, în cîntecele lăutarilor, încrunțat, înădușit, punea la cale o mișcare sănătoasă din partea țaranilor. Să iscălească o petiție către rege, să ceară tăcerea pădurilor pe seama lor, s'amenințe pe Jidan cu moartea.

— Înțelegi, pentru mine nu mai e vorba de ciștig ; e chestie de ambiție, de patriotism. Cînd cu taxa pe prune, în opoziție, le-am făcut o revoluție s'o ție minte. Vor să mai aibă încă una ? Or s'o aibă !..

Chemă plata și plecă bufnind, trăsînd, stringînd nervos brațul domnului mic și chel, silvicultorul.

Locurile goale le ocupară doi domni cu cheotorile înflorite, cu fețele zimbitoare, cu mișcări flexibile de oameni deprinși să se strecoare printre scaune și printre întimplări. Se uitară în jurul lor cu ochi mici, salutînd prietinește cu vîrfurile degetelor. Un chelner se grăbi să le șteargă masa, cu intenție vădită să'i servească „prompt“, pe cînd ei își aruncau privirile nepăsătoare pe lista de mîncări.

— Am o maioneză faină !

— Fie pentru maioneză..

— Și pine.

Și concediindu'l cu un gest, urmară în șoapte conversația întreruptă :

— Și crezi că o să dea ?

— Parcă ursul joacă de voce ! Aseară, cind am eșit de la redacție, mă aștepta în stradă. S'a ținut de mine un ceas întreg. Mai întâi m'a luat pe coarda sentimentală, amestindumă cu „sanctuarul familiei“, cu „morală publică“, cu „menirea moralizatoare a presei“. L'am ascultat cu-o răbdare de inger ; mi-am șters o lacrimă pe furis și i-am răspuns, fringindu'mi minele : așa e, dragă doctore, ca om, compățimesc din suflet, dar ca ziarist nu'mi pot face de cit datoria. Soția d-tale a fost surprinsă în imprejurrări extraordinare. Dacă d-ta ai iertat'o, și dacă noi n'am pomeni nimic în ziar, cealalte ziare ne-ar lua-o înainte și ne-ar aduce o pagubă incalculabilă. Gindește-te și d-ta, cu-o știre ca asta, ziarul s'ar vinde ca pinea caldă.....

— Cheltuelile le-aș suporta eu.....

— Oh, dragă doctore, să nu vorbim de asta, sint mii de franci în joc...

Doctorul plecă fruntea în pămînt și după o pauză ca la teatru, șopti :

— .... O mie, aș putea da....

Era prins. Am discutat până tîrziu. Pentru dînsul, și numai pentru dînsul, puteam să jertfim interesele superioare ale presei, pentru două-trei mii de lei. Ne-am strîns minile cu căldură. Diseară, cel mai tîrziu, așteptăm răspunsul...

— Și-o să dea oare ?

— Ca popa !... I-am pus dinaintea ochilor spectrul „opinie publice“. Și'l știi. E un spectru care nu se tirguesește...

— Ce canalie ești !

— Face o sticlă infundată, nu'i așa ?

Comandară veselii :

— O sticlă infundată, băete !

— Și piine !

Apoi ziaristul se aplecă peste masă cu-o mișcare felină și'l privi întrebător în ochi :

— Dar tu ?

Celălalt întinse brațele.

— Nimic ?

— Ceva mai mult de cit atit..... Sint pe pragul celebrității.

— Tu ?...

— Cum mă vezi în carne și oase. Dacă nu te-aș ști tare de inger, ași întirzia să'ți mărturisesc, cu modestia orgolioasă a unui apostol, că de eri dimineață sint naționalist.

— Cine ?... glumești !... Tu și naționalist ?

— Da dragul meu... și naționalistul cel mai intransigent din ciți au văzut lumina zilei în scumpa noastră patrie. Toată noaptea am cetit istoria Romînilor. Din paginile „Vulturului romînesc“ mi-am dat seama că neamul nostru are de toate, numai adevărați patrioți n'are.... și săptămîna viitoare plec în Transilvania să țin un ciclu de conferințe...

— Cu intrare ?

— Firește... Poporul trebuie obișnuit să facă jertfe pentru marea cauză a rominismului...

— Băete!... o sticlă infundată..... ori ce alte cuvinte de admirație ar fi meschine....

Prietinii ciocneau paharele cu veselie învingătorilor. În larma clocotitoare a sălii, cuvintele mari: „a patra putere în stat“, „naționalismul mintuitor“, „rolul opiniei publice“... se împreunau adesea, se înlănțuiau ca un leit-motiv, cu strigătele ridicându-se aproape de pretutindeni:

-- Pine !...

— Pine, băete !...

— Adă pine !...

Și când ultimele picături de vin străluciră ca rubinele în fundul paharelor, filozofia, care vine totdeauna la sfîrșitul mesei, aprinse în ochii lor o rază de ironie supremă.

— Ah, opinia asta publică !...

— Ce adevăr evanghelic !...

Ziaristul își întinse un braț alene pe speteaza unui scaun :

— Când mă gândesc, iubite, că toți cîți suntem, trăim de pe urma acestei gogorițe sociale. Nimic nu se mișcă în lumea asta fără știrea ei. Privește-o bine. Pentru dînsa, oamenii cei mai inteligenți, ca și cei mai mărginiți, își chinuesc zilele, își vînd liniștea, își amanetează fericirea. Privind-o mai profund, vei vedea că talentele, aurul, gloria sînt slugile ei plecate. Ea e motorul civilizațiilor, temnița mediocrităților, trambulina inteligențelor pămîntul mînos, ingrășat cu bălîgaruri, pe care crește hrana de toate zilele a ziaristilor, a politicianilor, a patrioților, a tuturor marilor exploatare ai mării și înfinitei prostii omenești. Ah, dragul meu, eu, care trăiesc dintr'însa, îmi vine cîteodată, în ceasurile mele de cinste revoltată, să'mi bat joc de ea cu cruzime, asemenea acelor traficatori ai babelor sentimentale, cari-și răsbună vînzarea lor zilnică, terfelindu-le numele în cloacele cafenelelor de rîspîntie....

Cu ușurința obicinuinții, făcea teorii paradoxale, presărate cu piperul sarcasmului dezamăgit, Glumea, făcînd calcule, și amesteca spiritul practic al omului gonit de nevoile vieții, cu lustrul specific vieții de ziarist.

Și urma astfel, cînd, doi tineri, gravi, îmbrăcați cu eleganță, veniră înspre noi salutînd în dreapta și'n stînga cu-o politeță excesivă. În dreptul mesei dealături, amîndoi strînseră mina prietenește unuia din cei doi prietini, celuia car, din convorbirea deadinioarea, înțalesesem că era ziarist.

— Ce mai nou, d-le Glodeanu ?

Mai nimica... Pe căldurile astea și știrile de senzație stau la umbră... Dar d-tră, d-le Neagu ?

— Foarte bine, mulțumesc, tot cu vechea îndeletnicire: cărțile și serisul.

— Scrieți ceva important ?

— Da, tocmai; dacă ai cîteva rînduri la îndămină, anunță te rog în ziar că pregătesc o lucrare vastă pentru la toamnă.

— Cum nu, cu cea mai mare plăcere. Asupra?

— Asupra art. 151 din procedura civilă. O problemă juridică din cele mai interesante. Dacă aveți nevoie de cîteva lămuriri, vi le pot da eu însumi.

— Minunat!... ne-ați face un adevărat serviciu. Și dați-mi voie să vă mulțumesc de pe acum în numele cetitorilor ziarului.

Își strîngeau minile cu cordialitate, spunindu-și amabilități. Apoi ocupară două scaune, la o masă din fața mea.

— Cine sînt?—întrebă în șoapte naționalistul.

— Cum, nu'i cunoști? Frații Neagu. Cel mai în vîrstă, avocat, deputat, profesor universitar. Cel de-al doilea, doctor în drept dela Paris, din anul ăsta. Candidează acum pentru un loc la universitate. Elemente de valoare, cu vederi înaintate. Într-o discuție la Capșa, au declarat categoric că sînt pentru acordarea de drepturi cetățenești străinilor născuți în țară.

Pe cînd dădea aceste lămuriri, un zgomot infernal izbucni lingă ușa din stradă. Zîngănit de furturii sparte, de tacîmuri căzute la pămînt, probabil, vre-o masă răsturnată. Toată lumea, sculată în picioare, se uita într'acolo. Chelnerii se adunaseră grămadă în jurul cuiva, și-un domn cu monoclu striga în gura mare:

— Dați-o afară!... s'o ducă la poliție!...

O doamnă se ștergea pe rochie cu șervetul și un roi de tineri se învîrtiau în jurul ei, silindu-se să'i ajute. Cîțiva exclamau...

— Bine, dar asta'i imposibil!...

— Curată bătae de joc!

-- În mijlocul Bucureștilor!...

— Și poliția care doarme!...

Peste îmbulzeala chelnerilor se ridică un cap despiețit, vînat, cu privirele rătăcite.

— Lasăți-mă... dați-mi florile... că merg singură!...

Un vardist se arată în cadrul ușii. Urmă o explicație scurtă și alaiul eși în stradă, în amenințările domnului cu monoclu. Mesenii își ocupară locurile și un băeat povestea la o masă alăturată cum florăreasa, trecînd cu flori printre scaune și crezînd că n'o vede nimeni, a pus mina pe un colț de pine. Dar din răpezeală a răsturnat un pahar cu vin peste rochia unei cucoane: un domn, vrînd să pue mina pe hoafă, a răsturnat masa, și de-aici toată larma. Chelnerii se întorceau cu trandafiri la ureche, veseli ca dela nuntă. Lăutarii cîntau să rupă coardele, naiul își făcea de cap, strigătele se înmulțeau, creșteau, umpleau sala:

— Pine, băete!...

— Adă pine!...

— Pine!...

Domnul, care era candidat de profesor la universitate, se întoarse către frate-său:

— Nu înțeleg cum nu se iau măsuri radicale să se stir-

pească odată cerșitorimea asta care ne apropie de orient. În centrele mari ale apusului mizeria e mult mai groaznică și totuși nu se vede spectacolul ăsta, trist și dezgustător, al cerșitoriei. Ar trebui să veniți cu o lege în parlament, în acest senz; ar trebui să se scrie o operă asupra acestei stări sociale morbide.

— Legile și volumele nu's de nici un folos. Ne trebuie mai curînd o magistratură conștientă de datoriile ei și-o administrație care s'o secondeze cu energie. Citeva pedepse salutare celor vinovați de delictul de vagabondaj și-o execuție răpede, fără tărăgăniri, ar fi îndeajuns. Dar magistrații noștri încep să vorbească de milă, sînt atinși de vîntul pierzător al socialismului; și administrația e moale, preocupată de politică sau de gheșefturi, fără o linie de conduită hotărîită, fără ideal,

Preotul bătrîn întrebă :

— Dar ce-a făcut de-o duc la închisoare ?

— N-ai auzit?... A vrut să fure o bucată de pine.

— Însă dacă i-o fi fost foame, tată ?

— Trebuea să ceară; nu trebuea să fure !

— Să ceară?... nu i-ar fi dat nimeni.

— I-ar fi dat cineva cinci părăle, pe-o floare. Dar toate zdrențuroasele astea sînt vițioase. Nu vor să mai minince pine neagră... le cere inima pine albă.

— Și vor condamna-o ?

— Art. 306 și 308 sînt categorice. Oricine își însușește pe nedrept lucrul altuia, are drept de la 15 zile pînă la doi ani de închisoare.

— Ce bine cunoști tu legea !

Și fruntea bătrînului preot se plecă în furiș, îngîndurată sau fericită.

Iar viitorul profesor, dela masa din față, urma :

— Va trebui o muncă încordată, o luptă de toate clipele, ca să scoatem țara asta din mocirla împasibilității, a lincezirii, în care au aruncat-o libertăți nepotrivite cu starea înapoiată a poporului. Utopiile socialiste nu sînt pentru noi. Necunoscînd valoarea libertății, ne jucăm cu ea cum se joacă copiii cu focul și ne obișnuim să nu mai respectăm și să nu ne mai temem de nimic. De aceea crimele și delicturile se înmulțesc pe zi ce trece, și fie-care se crede în drept să întindă mina spre bunul altuia.

— Sînt adevăruri astea cari trebuesc spuse și cari îți vor deschide mai răpede porțile universității.

— Dacă ași scrie un articol în acest senz, pentru „La Nation ?“

— O idee nimerită. Să citezi într'însul din discursurile lui M. și G.; am colecția „Monitorului“ acasă. Vom răsfoi-o diseară împreună, și o să găsim ceva care să se potrivească...

După o clipă de gîndire...

— Strecoară în treacăt și citeva rînduri în sprijinul mării proprietăți, singura putere civilizătoare a Statelor moderne. Din principiu, în toate articolele tale, să nu uiți nici odată marea pro-

prietate.—Zimbea ușor :—În politica noastră, e cuvîntul magic, iarba de fier, care înduioșează toate inimile guvernamentale. E, dacă vrei, demagogismul aristocratic.

— Dar crezi că M. și G. îl vor citi ?

— Un prieten al meu le va atrage atenția asupra lui. A-seară, la club, M. mi-a vorbit de ultimul tău articol. Mi-a cerut lămuriri asupra studiilor tale și mi-a spus că ai vederi sănătoase și rare, cu atît mai meritorii cu cît tineretul de astăzi se lasă tirat spre umanitarismul vag al citorva șarlatani. Lucrează în aceeași direcție, fără să te pripești. Zilele astea, cred, cu oarecare probabilitate, că-mi va cere să i te prezint. Va căuta să te descoase. Să nu'i ceri nimic. Să ai aerul că lupți numai pentru convingerile tale personale, că toată mulțumirea ta ar fi să știi că'i împărtășește și el vederile, și să'i arăți, fără să insisti, că'i cunoști opera legislativă și oratorică și că numai datorită acestei opere, gîndurile tale au luat calea pe care o urmezi astăzi. Oamenii cei mai puternici și mai inteligenți, vor să fie tîmțiați.

— Mi-am dat seama de mult de adevărul ăsta. Cu-aceiași sinceritate însă trebuie să-ți mărturisesc că adeseori imi vine peste mină. Cînd aduc cuiva o laudă nemeritată, ori cînd îi spun tocmai ceea ce nu cred despre dînsul, simt bine că roșesc și mi-e teamă vecinic că individul o să mă înțeleagă, că o să mă pătrundă cu privirea pînă în fundul sufletului. În loc să mi-l fac binevoitor, mi-e în grijă să nu mă desprețuiască.

Fratele mai mare zimbi:

— Ești tînar încă. Mai tîrziu o să te convingi că oamenii primesc laudele cele mai exagerate, fără să clipească din ochi, ca un tribut de admirație ce li se datorește pe sînta dreptate. Am cunoscut imbecili și oameni inteligenți, cu situații sociale mediocre sau strălucite, toți deopotrivă de vanitoși și de ușor de prins de nas cu undița admirației. Fii fără cea mai mică grijă. Spune-le toate enormitățile, minunează-te, rămii cu gura căscată în fața unui cuvînt de duh sau a unei teorii stupide, compară-i cu cine socoți tu din oamenii de geniu că le-ar fi mai plăcut să semene, cîntă-le osanale, mîgulește-i mai ales pînă și în slăbiciunile lor și fii sigur că nici odată spusele tale nu vor fi mai prejos de părerea pe care ei însiși o au despre dînșii. Oamenii, în unanimitatea lor, sînt asemenea poezilor. Le place să le vorbești mereu de ei și să le slăvești opera. Chiar cei rari, cari își vor da seama că nu ești sincer, ori că-i lauzi din interes, se vor feri să-și arate bănuelile și vor căuta să-ți fie folositori. Organizația socială e astfel alcătuită, încît cu cît cineva e mai sus pus, cu atît are nevoie de-un concert mai numeros de laude, ca să poată zvîrli cu pulberea clientelei în ochii potrivnicilor, fără să se sinchisească dacă laudele sînt meritate și pornite din convingere, sau nu. Jumătate din situațiile înfloritoare de astăzi, ale acelor pe cari o să-i cunoști la universitate, în parlament, în fruntea instituțiilor mari ale țării, ori pe banca ministerială, sînt datorite acestei filosofii a vieții, cunoscută de toți, pusă în prac-

tică de cițiva numai. Intransigenții, firile rigide și supuse orbește adevărului strimt, incapabile să recunoască meritele altora, au drept la dragostea noastră, dacă-ți place, însă sînt menite veșnic să rămie la jumătatea drumului. Mi-aduc aminte, cind eram în liceu, că profesorul nostru de romină, care era șchiop, scoțindu-mă într'o zi la tablă, mi-a spus între altele să-i dau un exemplu de superstiție populară. Eu, fără să mă gîndesc, am scris cu literile cursive cele mai frumoase: „Să te ferești de omul însemnat“. Profesorul a încruntat numai din sprincene, n'a zis nimic, dar de atunci, în ora lui stăteam mai mult în genunchi de cit în bancă și la examen m'a lăsat corigent. Profită de pățania mea. Cind îi vorbi cu un șchiop, admiră pe Vulcan, ca pe cel mai frumos dintre zei și aruncă vestmintul frumos al laudei peste toate uriciunile oamenilor. Șchiopul, inteligentul și prostul, te vor crede totdeauna pe cuvînt.

— Dar ceea ce mă sfătuești tu să fac, are mare asemănare cu lingșirea!

— Cuvintele nu importă și nu trebuie să te sperie. Ceea ce te interesează e cunoașterea exactă a vieții fără înfloriturile pe cari i le dăruiesc artiștii și adolescenții. În viață, ca să răzbești, una din forțele de căpetenie e lingșirea. Recunoaște-o fără incunjur și folosește-te de ea dacă te simți în stare. Dacă nu, declară-te mai bine învins de la început.

Au mai vorbit mult, dar prea încet, astfel că nu i-am mai auzit ce spun. Curind păreau înțaleși și și-au strîns minile. Un chelner trecu pe lîngă dînsii și amîndoi îi cerură pine.

Gazetarul de lîngă mine strigă și el:

— Pine, băeți!...

Apoi, cu un gest discret, arată naționalistului pe-un domn mărunt, uscățiv și chel, care vorbea cu aprindere la o masă apropiată:

— Îl cunoașteți?... E T., directorul bibliotecii naționale... un om extraordinar. Acum vre-o optsprezece ani, se spune că ar fi pus bazele unei biblioteci, prin subscripție publică. Imediat a fost numit director, i s'a alocat o leafă princiară, a făcut să i se voteze bugete nesfîrșite, s'a menținut sub toate guvernele și te desfid să-i descoperi biblioteca în tot Bucureștiul. Pentru noi, ziariștii, deprinși să iscodim toate crimele, viața lui, ca și instituția fundată de el, sînt taine nepătrunse. Ziarele l'au atacat, deputații au anunțat interpelări în cameră, s'au iscălit petiții kilometrice, studenții i-au cerut capul,—o lună nu se mai știea nimic de dînsul, până ce se potolea furtuna și'n urmă îl vedeai iarăși apărînd în ante-camerile autorităților, pe scările ministerului de instrucție, furișîndu-se fără să supere pe nimeni, cu surisul gata pe buze, cu ochii incolori de vicleșug. Cum se învîrte, cine'l sprijină,—mister!

D. T. vorbea acum ceva mai tare. Ziaristul adăogă încet:

— Să'l ascultăm ce spune. Pun gitul c'a dat încă de-un manuscris rarissim și foarte scump.

În adevăr d. T. vorbea cu căldură dar, vădit, cu-o dezinteresare de artist:

— 130 de pagini, in folio, pe pergament, minunat păstrate. Trei șnururi groase, cu peceti negre, imposibil de descifrat. Caracterele din cea mai frumoasă epocă slavă. Anticariul care mi le-a adus, un Ovreu, le-a cumpărat, desigur, pe-un preț de nimic, de la niște răzeși din Putna. Mă silește să-i dau răspuns, până peste-o săptămână, altfel le vinde unui frate, din Moscva. Gîndiți-vă, ar fi un dezastru. Avem așa de puține izvoare istorice! Să le pierdem și pe cele cite se mai găsesc ici și colo.... Dar un manuscris poate revoluționa toată știința! Un manuscris... știți d-tră ce poate însemna un manuscris pentru istoria întunecată a poporului nostru? Ah, dacă aş avea eu bani; dacă m'aş putea imprumuta măcar... să știu bine că aş lua pinea din gura copiilor!... Gîndiți-vă d-lor, sînt ocazii cari nu se mai întîlnesc.

— Știm, d-le T.... dar dă, știți și d-tră.... ministrul se opune... deputații i'au făcut zile amare.... ar vrea să vadă odată deschizîndu-se biblioteca asta.... De-atîția ani de cînd tot ne făgăduiți!....

— Firește, firește... aveți și d-tră foarte multă dreptate. Ziarele de scandal nu scapă niciodată prilejul să vă supere și să asmuțe publicul. Dar publicul nostru e incult, nu știe cît de scump se plătesc cărțile și manuscrisele. El nu-și dă seama că cele citeva zeci de mii de franci pe an abia ajung să cumpărăm volumele strict trebuincioase. Deschiderea bibliotecii presupune paznici, lumină, încălzit, atîtea cheltueli accesorii pe cari nu le acordă nimeni. E ușor să spui: deschideți biblioteca; dar numai eu știu cît lupt ca să smulg sumele ridicole cu care întîmpin nevoile cele mai grabnice. Nu zic, o voi deschide. La anul, de sigur la anul. O să cer să mi se sporească bugetul. Dar pînă atunci sînt manuscrisele astea d-lor... gîndiți-vă... o săptămână și se vind aiurea. Ar fi o lipsă de patriotism strigătoare la cer!..

— Și cit cere Ovreiu!

— Nimica toată, d-lor, nimica toată. Vre-o două mii și ceva de lei... Ei, băete!... nu servește nimeni aici?... Am spus niște lichioruri... D-tră ce luați?... Vă rog, sinteți invitații mei... Cum vă spuneam, o sumă ridicolă...

Dar două glasuri tinere strigară lingă mine:

— Pine băete!

Birtul gema acum de lume. Lăutarii cîntau pe întrecutele, chelnerii strigau comenzile în fund, risetele pluteau în larma neînteruptă a sălii; de pretutindeni se auzea:

— Pine, pine...

Domnul T. vorbea ca mai înainte, fără să-l mai aud. Tinerii, noi-veniți, vorbeau prea tare:

— Roman e asta, literatură e asta? Unde mergem? E desul să Imbraci un erou cu suman și să-l încalți cu opinci, ca să fii consacrat poet. Barbarie și sălbătăcie!

— Ai văzut cum a fost primit volumul meu? Criticii mari-tăcuți; publicul—nepăsător; numai miritul gazetărașilor. N'au pu-

tut să'mi găsească nici o imperfecție și s'au legat de erotismul citorva strofe. Auzi, eu decadent! Vra să zică să nu mai pome-nești de dragoste, să alungi comparațiile rare, să nu mai fii su-fletește ca o senzitivă, ci să'ți pui cușma pe-o ureche și să su-dui ca surugii. Dar pot ei să se izbească cu talentul lor de pă-mint cit or vrea, n'or să scrie ei versuri ca ale mele.

Recita cu tremur divin în glas :

În ochii tăi, o mare de moarte și 'ntuneric,
Alunec ca o navă, cu pinzele umflate
De uraganul sumbru al dorului himeric,
Spre dragostea suavă, cu frunți nesărutate...

Aproape cînta, înainte, dar prietenul lui, fără să'l asculte, îi vorbea :

— Cu versurile tale, încă n'ar fi nimic. Poeziile nu se mai citesc în vremea de azi. Recunoaște și tu că rima își trage su-fletul. Dar proza, dragă, proza, maturitatea civilizațiilor, epopea modernă, haina largă în care eugetarea nu se dezarmează!... Nu-velele mele, într'o limbă cum nu s'a scris până acum în țara asta, cu fraze plesnind de gânduri profunde, cu subiecte de-o va-rietate și de-o bogăție neîntrecută...

— Dar încă cealaltă, „Inelul de opal”. Cu cită măestrie am asemănat dragostea pierzătoare a femeii, cu piatra nefastă, opa-lul. Ți-aduci aminte versul acela minunat :

Cînd rîzi, pe dinții tăi, petale de opale,
Respir durerea lumii și viața mea pierdută;
Pe gura ta, clavir cu clape de opale
Apăs gura mea arsă de poite animale
Și....

— Am pus în nuvelele mele psihologie, filosofie, nemulțu-mirea sufletelor moderne, săturate de știință și însetate de necunoscut...

— De pildă : „petale de opale”, l'ar fi găsit dumnealor?

— Artă nu se poate mulțumi cu sentimente trecătoare, îi trebuie patimă ori gânduri eterne....

— Ce evocatoare e gura, din care sărutul scoate, ca dintr'un clavir, profunzimea simfoniilor sufleteșt...

— Filosofia vieții, într'o frază!

— Frumosul, un vers impecabil...

N'am cum să transcriu, căci vorbeau amîndoi de-odată.

— Și totuși, îmi voi prezînta volumul la Academie.

— Voi concura pentru premiul cel mare...

— Și voi fi bătut de autorul cutărui roman...

— De poetul chiotelor ardelenesti!...

Ura, îi făcu să se asculte. Vorbeau acum pe rînd :

— În toamna trecută, premiul cel mare, ei l'au luat. Și-au

împărțit toate premiile. Editori sunt numai pentru dinșii. Slujbele cele mai bune, tot lor.

— Și dacă incaltea ar lucra ceva prost, dar original. Nici atit. Plagiază, fură, de sting pământul. În romanul lui R. am găsit pagini întregi, luate de-a gata, din Gogol. L'am pus pe două coloane .... o să apară în „Tot Rominul sireacul“ de Duminecă.

Prietenii își frecau mâinele.

— Să le mai dea ministerul comenzi și bani cu nemiluita.

— A venit desculț din Ardeal, și-acum nu'și mai incape în piele.

Împărțeau un fel de mîncare, frățește și sfîrșindu-li-se pinea, strigară :

— Pine, băete.

Din toate colțurile sălii se ridicau glasuri :

— Pine !...

— Pine !...

Vioarele țipau, basul gemea, naiul sfredelea aerul opac de fumul țigărilor ; chelnerii, aiuriți, alergau cu pași de struț, mesenii băteau cu cuțitele în farfurii și strigau :

— Pine !...

— Pine !...

Glasuri revoltate scrișneau din toate părțile :

— Politică e asta !...

— Pe fiu-meu l'au lăsat fără slujbă !...

— M'au sărit la înaintare !...

— O să'mi scot paguba la poker...

— Magistrat în provincie...

— Pe miniștri îi am în buzunar !...

— Numai așa vei ajunge profesor la universitate !...

— Două mii de lei manuscrisul d-lor, ne-am înțeles...

— Nuvelele mele !...

— Versurile mele !...

— Oh ! dacă ne-ar plăti și nouă ministerul !...

— Pine !...

— Pine !...

Sala imensă, gamurile, zidurile, clădirea întregă, strigau, gemeau, clocoteau cerînd pine.... Vioarele nu se mai auzeau, basul nu se mai auzea, nimica parcă nu se mai auzea în lume ; naiul singur țipa ca o nebunie despletită, țipa peste gurile deschise, peste ochii înfrigurați, peste poftele dezlănțuite, țipa...

— Pine !... Pine !...

N. D. Cocea.